

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

DE BEDRIEGER
(Tartuffe)

Een komedie in vijf bedrijven

door

Molière

Vertaling : Josephine Soer

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
2015
Nr.1054

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste TWAALF tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde opvoeringsrechten aan:

Toneelfonds J. Janssens B.V.B.A.
Te Boelaerlei 107
2140 Borgerhout Antwerpen
rechten@toneelfonds.be

Bij aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een formulier 'Aanvraag tot opvoering'. Op dit formulier moet men plaats en datum(s) van opvoering invullen. Het moet minstens vier weken voor de opvoering(en) aan Toneelfonds J. Janssens worden bezorgd of digitaal worden ingediend via www.toneelfonds.be → opvoering.

Enige tijd voor de opvoeringen ontvangt men dan van Toneelfonds J. Janssens de factuur voor te betalen auteurs- en/of vertaalrechten.

Iedereen die een 'Aanvraag tot opvoering' indient wordt verondersteld de 'algemene voorwaarden aanvraag opvoering' (zoals ze vermeld staan op onze website) te kennen en te aanvaarden.

(Indien u geen toegang tot internet hebt, gelieve ons dit te melden. Dan sturen wij u graag per post een exemplaar van deze algemene voorwaarden.)

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gekopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende opvoeringsrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:

I.B.V.A "Holland"
Postbus 363
1800 AJ Alkmaar.
info@ibva.nl

TARIEFCODE A1

BELANGRIJKE OPMERKING!

Alle rechten voorbehouden. Iedereen die toestemming verkreeg het stuk *DE BEDRIEGER* op te voeren moet de naam van auteur/vertaler *MOLIERE/JOSEPHINE SOER* vermelden in alle publicaties die n.a.v. de voorstellingen verschijnen.

De auteursnaam moet onmiddellijk onder de titel vermeld worden, in een lettertype minstens half zo groot als dat van de titel, maar minstens twee keer zo groot als dat waarin de naam van de vertaler, regisseur en spelers wordt vermeld.

© 1987 Toneelfonds J. Janssens/Josphine Soer
www.toneelfonds.be

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

PERSONEN :

ORGON

DAMIS, zijn zoon

CLEANTE, zijn zwager

VALERE, verloofde van Marianne

TARTUFFE, schijnvrome

MENEER LOYAL, deurwaarder

GERECHTSDIENAAR

MADAME PERNELLE, Orgon's moeder

ELMIRE, zijn vrouw

MARIANNE, zijn dochter

DORINE, Marianne's kamenier

FLIPOTE, gediensstige van Madame Pernelle

Plaats van handeling : Parijs, in het huis van Orgon

Voor het eerst opgevoerd te Parijs, op 5 augustus 1667.

E E R S T E B E D R I J F .

EERSTE SCENE.

=====

- MEVR. P.: Vooruit Flipote, vooruit, ik wil metéén vertrekken!
- ELMIRE: U loopt zo snel, mama, ik houd u zo niet bij!
- MEVR. P.: Laat me met rust, praat verder niet met mij!
Ik zie hier te veel dingen, die ik nooit heb gedaan!
- ELMIRE: We zijn echt niet brutaal geweest! Wat menkeert er dan
toch aan?
Wat maakt u nou zo boos? Waarom wilt u al gaan?
- MEVR. P.: Ik kan het nie meer aanzien, die bende in dit huis!
En wàt ik zeg, of wàt ik doe, 't is jullie om het even!
Ik vind het een schandaal! Hoe kunnen jullie leven
temidden van die onrust, dat wereldse gedoe,
gelag, gepraat, gegiechtel, maakt jullie dat nooit moe?!
- DORINE: Als...
- MEVR. P.: Je bent een heel best kind, maar 'k moet je zeggen,
dat jij je rappe tong aan banden dient te leggen!
- DAMIS: Maar...
- MEVR. P.: Jij bent zo'n uil, mijn lieve jongen!
Een u-i-l; ik zal het voor je spellen!
Je vader heb ik vaak genoeg gezegd,
van jou komt nooit een stéék terecht!
- MARIANE: Ik geloof dat...
- MEVR. P.: Achjé, ze gelooft! Ons stille schaa[']pje is óók een
mening toegedaan!
Ik houd niet van die stille wateren, ik mag de diepe
gronden niet! Verstaan?!
- ELMIRE: Maar moeder...
- MEVR. P.: Mijn beste kind, ik zal je eens wat zeggen
jouw houding is niet goed, hij is niet comme il faut
die twee kinderen hier moet jij tot voorbeeld strekken
hun lieve overleden moeder deed dat ook.

Die liep niet rond in kostbare toiletten,
dat geeft geen pas voor een getrouwde vrouw
jij hoeft alleen maar op je man te letten
die kwikken en die strikken... Foei! Dat hoort niet
meer bij jou!

CLEANTE: Maar mevrouw! Per slot van zeke...

MEVR. P.: Voor u meneer, de lieve broer van onze Elmire
heb ik de grootste achting, meteen al van 't begin
maar als ik mijn zoon was, dan zou u anders piepen
ik zette u op straat, u kwam er niet meer in!
U hebt zo uw ideeën over 't leven en u verkondigt
die met grote regelmaat

Ik ben het daar totaal oneens mee, ik zeg 't u midden
in 't gelaat!!

Ik houd niet van die lievigheden, zo is nu eenmaal
mijn natuur,

ik zeg precies wat 'k op mijn hart heb, ook al klinkt
het misschien zuur!

DAMIS: Laat uw brave meneer Tartuffe het maar niet horen!

MEVR. P.: Meneer Tartuffe, dat is een edel mens, en waard dat
ieder naar hem luistert
en ik wil niet merken dat een uil zich vrolijk maakt
over een man
waar hij zélf, ocharm! nog niet aan tippen kan!

DAMIS: Nou zeg! Ik ken hem van een andere kant!

Zo edel is hij niet! Het is toch gekkenwerk
dat niemand hier in huis meer iets mag doen
zonder meneer's permissie! Dàt is toch àl te sterk!

DORINE: Die engerd houdt hier alles in de gaten!
En wàt je doet, vindt hij verkeer en slecht!
Hij bemoeit zich met de hele gang van zaken
met alles en met iedereen, dat moet toch echt gezegd!

MEVR. P.: Hij doet het om je bestwil, domme gans!

De goeierd maakt zich zorgen om je ziel!

Mijn zoon is heer Tartuffe toch immers zeer genegen?

Doe wat je meester doet, wat is daar tegen?

- DAMIS: Wat mijn vader wenst te doen, dat is zijn eigen zaak,
ik heb een hekel aan die schurk en dat is dat!
Ik heb mijn eigen mening en die verandert niet
ik haat en ik veracht die sluwe grauwe rat!
- DORINE: Het is toch àl te erg dat hier een vreemde komt
zo arrem als een luis, met vodden aan zijn...hm...
... en dat zo'n vent dan optreedt als ware hij de baas
en iedereen moet luisteren naar 't onmogelijke gedaas!
- MEVR. P.: Je moest je schamen, kwaaië meid!
Toon jij maar eens wat nederigheid!
- DORINE: U denkt dat het een heilige is, past u maar op, mevrouw!
Die kerel is een huichelaar van heb ik jou!
- MEVR. P.: Moet je toch horen! Een schandaal!
- DORINE: Ach wat! Die vrome taal!
Hij deugt al net zo min als Laurent, zijn mooie knecht
dâ's ook zo'n aterling, die man is ook puur slecht!
- MEVR. P.: Het gaat hier om de meester; het gâat niet om de knecht!
Jij kunt het niet verkroppen, dat hij de waarheid zegt!
Dat hij streeft naar hemelse gerechtigheid!
- DORINE: Dat kan wel zijn, maar kunt u mij dan zeggen
waarom van hem geen mens bezoeken af mag leggen?
Zal ik eens wat vertellen?! Maar dat blijft onder ons!
Hij is jaloers! Hier! Op mevrouw! Die natte spons!
- MEVR. P.: Hou jij je mond! Dénk liever voor je spreekt!
Hij is heus niet de enige, die zijn bezwaren heeft!
Het rollen van de equipages, het roepen, het gelach,
Lakeien, lampen, gâ maar door; 't is slecht voor het
gezag!
De mensen kletsen en dat doet mij véél pijn
ook al weet ik voor mijzelf, dat jullie onschuldig zijn!
- CLEANTE: Mevrouw Pernelle! Mogen we zelfs al niet meer praten?
Wilt u dat wij vrienden niet meer zien?
Dâ's ook wat moois! Omdat de burens kletsen?
Dat doen ze tóch, dacht u van niet misschien?!
Daar is geen kruid tegen gewassen, laat ze hun gang
maar gaan!
Wij gaan gerust de onze, dâ's wél zo aangenaam!

DORINE: Daphné, de buurvrouw met haar ondermaatse man,
dàt zijn de roddelaars! O, prààt me er niet van!
Je lacht je dood, als je z'op straat ziet lopen
't zijn steeds de ridiculen, die een ander willen
slopen!
Als ze een glimpje zien van een vriendelijke groet
slaan zij aan 't fantazeren, dat er iemand trouwen
moet!
Ze zetten alles naar hun hand vanwege de sensatie
en genieten dan in stilte van ieders consternatie.
Ze zuigen alles uit hun duim, tot glorie van hun
eigen...

MEVR. P.: Ik heb jou al gezegd, dat je beter maar kon zwijgen!
Wat een Orante vindt, dààr hebben we wat aan!
Ik weet uit hele goede bron, dat zij het erg betreurt
wat er in dit huis zo allemaal gebeurt.

DORINE: Een bééldig voorbeeld hoor, dàt moet ik zeggen!
Zij leidt een leven van godsdienstigheid
maar zou 't ook kunnen, dat haar houding een kwes-
tie is van spijtigheid?!
Toen zij nog jong was en de mannen op haar hunsten
vochten
toen wist zij daar behoorlijk haar voordeel uit te
halen
maar ja... met rimpels en met grijze haren
komt het hiernamaals dichterbij, nét als de kwalen!
Men leert zich behelpen op den duur
maar mag ik even zeggen: ach jeminee, wat zijn de
druiven zuur?!

MEVR. P.: De nonsens, die dat kind vertelt!
Elmire, sta jij dat toe?! Ach! Wat maak ik me ook
druk!
Er is tenminste één geluk
en dat is dat mijn zoon verstandig is geweest
en God zij dank beslag kon leggen op een vrome geest!

Een man, die door de engelen naar hier toe werd gezonden
om dit gezin te redden van de totale ondergang
om paal en perk te stellen aan dit lichtzinnige vertier
want wat ik zeg, dat helpt hier toch geen zier!
Het is verkeerd, verkéérd, die feesten en partijen!
Hoe moet een mens de zonde nog vermijden!
wanneer muziek en lachen steeds in de oren klinkt,
de duivel zélf zijn zoetste wijsjes zingt!
Ik ken een medicus, een zeer geleerde man,
die zèi er op een keer het volgende van:
de toren van het oude Babylon, die richten ze weer op,
want ieder praat en babbelt rustig voort
maar niemand die 't geleuter van de ander hoort!
(tegen Cléante) Ja lach maar! Lacht u maar rustig,
hoor!
Ga maar naar uw kornuiten, die leent u wel het oor!
Elmire, laat ook maar, 'k heb er niets aan toe te
voegen
maar er moet véél gebeuren, wil ik hier nog eens komen!
Niet vóór ik van u allen iets beters heb vernomen!
(Zij geeft Flipote een geweldige draai om de oren)
Hé daar! Sta op! Jou zou ik kunnen slaan!
Schiet een beetje op, slons! Ik wil naar huis toe
gaan!
(Zij duwt Flipote vinnig voor zich uit. Beiden af)

TWEEDE SCENE.

=====

(Cléante en Dorine)

CLEANTE: Ik heb geen zin om mee te gaan tot aan de deur,
straks krijg ik weer een standje van madam...
Overigens een best oud mens, hoor, dààr niet van...
DORINE: Goed, dat ze u niet hoort, meneer!
Dan kreeg u ervan langs!

Een opmerking als "best oud mens", nee nee, dat pruimt
ze niet.

Ze vindt zichzelf nog jong en kwiek, voelt zich een
hele piet!

CLEANTE: Wat windt ze zich anders op,
als Tartuffe wordt genoemd.

DORINE: Dat is nog niets vergeleken bij haar zoon,
als u dat meemaakte, dan zou u huilen.
Wij waren toch zo trots op hem, hij was een moedig man
maar ach, meneer, wat merk je daar nog van?
Tartuffe noemt hij zijn broer, hij heeft hem innig
lief,

zijn gezin komt op de laatste plaats, dat kan hem
niet meer schelen

Tartuffe, dâ's nu zijn hoogste goed, hij maakt hem
deelgenoot

van alles wat hij doet, hij lijkt wel idioot!

Hem zet hij aan het hoofd van onze tafel
en schuift hem lekkere hapjes in de mond

als was het zijn geliefde, 't is werkelijk ongezond!

Tartuffe eet met gemak het voedsel van zes mensen
als j'em ziet schranzen zou j'em de hik toewensen!

Maar onze meneer ziet hem maar naar de ogen
elk woord van hem bewaart hij in zijn ziel

alsof het evangelie plots uit de hemel viel!

Tartuffe vindt ons maar niets, zijn ogen zijn als
haken,

wanneer wij met een mouche of een volant ons mooier
willen maken,

die knecht is uit hetzelfde hout gesneden,

zijn brutaliteiten raken kant noch wal;

onlangs verscheurde hij in duizend repen

een kanten doekje dat ik in een kerkboek had vergeten.

Hij zei dat dit 't bewijs was van het feit

dat vrouwen de duivel mengen in hun kerkelijkheid!

DERDE SCENE.

=====

(Elmire, Mariane, Damis, Cléante en Dorine)

ELMIRE: Jij hebt geboft Cléante, want aan de deur was het met moeder weer een hoop gezuur maar straks komt Orgon, ik heb hem aan zien komen ik ga maar vast naar boven op hem wachten.

CLEANTE: Ik blijf wel hier mijn zuster, als dat mag; van mij krijgt hij alleen een goedendag.

DAMIS: Praat als u kunt over 't huwelijk van onze Marianne Ik ben zo bang dat Tatruffe zich zal verzetten; voor vader is 't reden om alles uit te stellen dat geeft ellende, meer dan ik u kan vertellen want Valère heeft toch een zuster zo beeldschoon ik weet waarvan ik spreek, 't is haar waarvan ik droom...

Ik zou zo zielsgraag...

DORINE: Ssst! Stil! Daar komt hij.

VIERDE SCENE.

=====

(Orgon, Cléante, Dorine)

ORGON: Ah! Dag zwager! Dat doet me veel plezier!

CLEANTE: Ik wilde net weggaan, 't verheugt me je te zien. Hoe was de reis? Op 't platteland was het nog kil misschien.

ORGON: Ga nog niet weg Cléante. Dorine, kom, blijf erbij, hebben jullie misschien wat nieuws van thuis voor mij? (tot Dorine) Is alles goed gegaan in deze dagen? Is iedereen gezond? Dat wilde ik jullie vragen. (Orgon doet cape en jas uit en geeft ze aan Dorine)

DORINE: Mevrouw heeft koorts gehad de hele lieve dag en een vreemde hoofdpijn die 'k nooit bij iemand zag.

ORGON: En Tartuffe?

DORINE: Tartuffe? Die gaat het opperbest.
Een dikke kop, een rooie kleur en een strak gespan-
nen vest!

ORGON: Ach, die goeierd!

DORINE: Van het souper kan ze geen hapje eten,
zo vreselijk stond haar alles tegen.
En dan die barstende pijnen in haar hoofd!

ORGON: En Tartuffe?

DORINE: Die at onder haar ogen een casserole haché
en daarbij lekker smakkend nog een patrijs of twee.

ORGON: Ach, die goeierd!

DORINE: En toen ze in haar bedje lag, kon ze de slaap niet
vatten

dàn was ze gloeiend heet, dàn weer ijskoud
't was akelig om te zien.

Ik heb bij haar gewaakt wel tot een uur of tien.

ORGON: En Tartuffe?

DORINE: Die slofte heel tevrée naar bed na alle vette brokken
zodra Tartuffe zijn kussen rook, wastie meteen vertrokken!

ORGON: Ach, die goeierd!

DORINE: Ten einde raad hebben we op mevrouw
een aderlating toegepast
en ik moet zeggen dat het hielp, wat waren we verrast!

ORGON: En Tartuffe?

DORINE: Die hield zich kranig, moet ik zeggen
want voor haar bloedverlies en tegen haar pijn
nam hij toen maar vier bolle glazen wijn!

ORGON: Ach, die goeierd!

DORINE: Iedereen voelt zich op dit moment heel wel,
en ik ga mevrouw vertellen hoe blij u bent met haar
herstel!

VIJFDE SCENE.

=====

(Orgon en Cléante)

CLEANTE: Ze lacht je uit in je gezicht, mijn beste man,
en ik moet zeggen, 't spijt me wel, met reden.
Hoe is 't toch mogelijk dat een vreemdeling
zo in de plaats van je gezin kan treden?
De vuile opportunist...

ORGON: Bemoei je er niet mee!
Je belastert hier een man die je nooit hebt ontmoet.

CLEANTE: En hoe komt dat? Jij houdt hem steeds verborgen
'k zou uit nieuwsgierigheid hem best eens willen zien,
misschien valt hij wel mee... misschien...

ORGON: Maar beste broer! Dat is een kleinigheid!
Dan zul je ondervinden wat mij in hem zo boeit.
Hij is een... ah... nou ja... een... ah...
hij is een... ah... een man
zò nobel, zò voornaam en wijs, daar is geen tweede van!
Als je de moeite neemt, je in hem te verdiepen
komt een serene rust zich nestelen in je ziel.
Je ziet 't betrekkelijke van alle zaken
waarover je je vroeger zo vreeslijk druk kon maken.
Hij leert je om onthecht te zijn en wars van holle
frazen
zoals liefde, vriendschap, echtelijk geluk: en waar
ze méér van dazen.
Nee nee, al stier van op dit ogenblik mijn vrouw én
mijn twee kinderen,
ik moet je zeggen, beste broer, dat het mij niet zou
hinderen

ik ben allang over die dingen heen...

CLEANTE: In Godsnaam! Heb jij dan een hart van steen?!

ORGON: (pratend in een soort bewustzijnsvernauwing)
Als jij hem kende zoals ik, dan zou je ook zo praten
je zou hem in de kerk eens moeten zien
geen mens houdt van die godsvrucht zijn ogen af
't is of de hemel zelf hem inspiratie gaf
de deemoed van zijn knieval, je hart breekt als je

En als ik na de mis de kerk verlaat
dan is het steeds Tartuffe die glimlachtend voor
mij staat;
zijn vingertoppen zijn al in kontakt met wijwater
geweest
en van zijn hand krijg ik mijn deel van het gezegend
vocht
mijn zegening wordt zo een dubbel feest...
Op aanraden van zijn knecht - al net zo vroom als hij -
gaf ik hem een som gelds en ach, hij was wel blij,
maar, volgens hem, gaf ik te veel, de helft was goed
geweest
maar ik hield voet bij stuk en weet je wat hij deed?
Zo waar ik bij stond, gaf hij 't weg aan andere arme
mensen...
maar in zijn goedheid gaf hij toch toe aan één van
mijn grootste wensen,
hij kwam bij ons in huis en nu voel ik God's zegen
bij alles wat ik doe, ik voel het allerwegen, 'k ben
een gelukkig mens
hij behartigt mijn belangen, ook als ik er niet ben
en wee de man, die aan mijn vrouw een oogje waagt,
hij zegt het mij direct vol verontwaardiging
hij waakt over mijn eer als over een kostbaar ding!
Hij is werkelijk zo goed, ik zal een voorbeeld geven
laatst kwam hij naar mij toe, hij was in zak en as
omdat er volgens hem iets vreeslijks was!
Wat was er nu gebeurd? Hem had tijdens 't bidden
een vlo geprikt zo heftig en gemeen
dat hij het beest gevangen had en doodgedrukt meteen
dat dit hem overkomen was tijdens zijn meditatie
vond hij een schande van zichzelf en een gebrek aan
concentratie.

CLEANTE: Mijn hemel toch! Orgon! En jij gelooft dat allemaal?!
Of zie je mij voor simpel aan? Wat is dat voor 'n
verhaal?!

ORGON: Mijn beste broer jouw woorden zijn pure ketterij
je ziel doe je er schade mee, zoals 'k al vaker zei.

CLEANTE: Wat jij mijn ketterij noemt, dat is gezond verstand,
ik laat me niet bedotten door zo een kermisklant!
Ik weet héél best het goed van 't kwaad te scheiden
Ik zie geen grond om m'om de tuin te laten leiden,
al jouw gebazel laat me koud
God weet, dat ik me aan zijn wetten houd;
maar er zijn huichelaars en kwezels in dit leven
voor wie ik in 't hiernamaals geen duit zou willen
geven!

Op aarde doen ze braaf met een uitgestreken smoel,
maar boven komt de gerechtigheid, straks voor God's
gouden stoel!

Zie jij 't verschil dan niet, zoals ik dat duidelijk zie?
't Verschil tussen oprechtheid en hypocrisie?
Maar beste man, gebruik toch je verstand
kijk naar de dingen tot in 't hart, niet slechts de
buitenkant!

Je haalt alles door elkaar, je ziet niet meer 't verschil
tussen duivels machten en goddelijke wil.

Een goed doel, waar men naar streeft met al te grote
ijver

wordt zo een modderpoel en géén kristallen vijver!

En laat je dat gezegd zijn, ik meende het oprecht,
ik hoop alleen, dat ik niets kwetsends heb gezegd.

ORGON: Jawel, ik weet het wel, jij bent een knappe kop
jij hebt de wijsheid steeds in pacht
een nieuw denkbeeld van een ander heb jij allang bedacht
jij bent een waar orakel, een Cato, een... kortom
naast jou lijkt ieder ander olie-dom!

CLEANTE: Ik een knappe kop? Ach, schei toch uit!
De wijsheid in pacht? Ik? 'k Wou je wijzer hebben!
Maar ik ken wél 't verschil tussen echt en vals.

Niemand hoort mij de echte vroomheid laken,
maar heregod, wat heb ik 't land
aan mensen die de vroomheid alleen gebruiken
om er zichzelf mee te verrijken!
Die er een handeltje van maken om de eigen beurs te
spekken
en die vanwege winstbejag steeds vrome bekken trekken!
Ik zeg je, dat zijn mensen, die alles doen om geld:
veel bidden, biechten, penitentie,
waar een vroom mens baat bij vindt
maar waar ook de schoft naar streeft
die God in de mond maar geld in de ogen heeft!
Gelukkig zijn er nog mensen om ons heen
waar men van zeggen kan, dat zij een voorbeeld zijn
van waarachtig Christendom,
waar alle oprechte mensen vreugde aan beleven
en die hun geloof belijden op een manier
die zeer aanvaardbaar is voor ieder die het ziet
en... met 't zieleheil van anderen bemoeien ze zich
niet!
Dat zijn de mensen die niet schreeuwen ach! en Wee!
wanneer het om een zondaar gaat
het is alleen de zonde waar zij zich tegen keren
en met de zondaar zelf hebben ze medelij;
dàt zijn de ware vromen! Die doen het goed!
Maar jouw Tartuffe is daar helaas niet bij.
Het is je goede hart, die hier een heilige ziet
in een paskwil, mààr: een gevààrlijke, vergis je niet!

ORGON: Ben je klaar?

CLEANTE: Ja.

ORGON: Goedendag. (hij wil weggaan)

CLEANTE: Wat ik nog zeggen wou, iets heel anders,
je weet, dat je Marianne's hand beloofd hebt aan Valère.

ORGON: Ja.

CLEANTE: Je hebt je toestemming gegeven?